

Фінансова підтримка бізнесу в Україні за умов воєнного стану

Війна в Україні спричинила глибокі економічні втрати: зруйновано виробничі потужності, знижено інвестиційну активність і внутрішній попит. У цих умовах держава стала не лише регулятором, а й активним учасником економічних процесів, забезпечуючи фінансову підтримку бізнесу, збереження робочих місць і стимулювання інновацій. Важливим завданням уряду залишається створення сприятливого середовища для відновлення підприємницької діяльності та залучення інвестицій.

Одним із ключових інструментів державної підтримки малого бізнесу є спрощена система оподаткування, обліку та звітності, що регулюється Податковим кодексом України з урахуванням змін, внесених Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності» [6]. Вона передбачає спеціальний податковий режим, який зменшує податкове навантаження, спрощує ведення бухгалтерського обліку та подання звітності, а також дозволяє сплачувати єдиний податок до місцевих бюджетів, що стимулює розвиток підприємництва на місцевому рівні.

Завдяки цій системі малий бізнес отримує можливість швидко відновити діяльність після кризових періодів, адаптуватися до змін ринку та уникати надмірних бюрократичних процедур. Вона також сприяє легалізації підприємницької діяльності та підвищенню рівня податкових надходжень до місцевих бюджетів [1].

Правові засади державної політики у сфері підтримки бізнесу закріплені у Законі України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва» [7]. Закон визначає систему державних гарантій для підприємств, які включають фінансову, інформаційну, консультаційну та освітню підтримку. Особливу увагу приділено розвитку інновацій, експортної діяльності, промислових кластерів та цифровізації бізнес-процесів.

Під час воєнного стану уряд акцентує увагу на відновленні діяльності підприємств, що мають стратегічне значення для обороноздатності, продовольчої безпеки та енергетичної незалежності країни.

Окремим і надзвичайно ефективним напрямом фінансової підтримки є грантові програми, реалізовані в межах державної ініціативи «єРобота». Її головна мета – стимулювати створення нових підприємств, підвищити зайнятість населення, розвивати аграрний, переробний та технологічний сектори економіки.

Програма охоплює кілька напрямів фінансування:

- мікрогранти для створення власного бізнесу;
- гранти для розвитку переробного підприємства;
- державне фінансування закладки саду;
- кошти для розвитку тепличного господарства;
- грант на реалізацію стартапу, у тому числі в сфері ІТ;
- кошти на навчання ІТ-спеціальностям.

Розмір допомоги коливається від 250 тис. грн до 1 млн грн, залежно від напрямку та кількості створених робочих місць. Фінансування здійснюється на умовах співфінансування: 70% – кошти держави, 30% – власний внесок підприємця [2]. Гранти можна використовувати для придбання обладнання, сировини, оренди приміщень, транспорту, маркетингу чи програмного забезпечення.

Інвестиційний сервіс FinStream зазначає, що грантові програми стали одним із найпопулярніших інструментів державної підтримки: за їх допомогою в Україні реалізовано понад 7000 бізнес-проектів малого та середнього бізнесу – зокрема, пекарні, кав'ярні, невеликі виробництва тощо.

Серед найвідоміших ініціатив – проєкт «Власна справа», який допомагає ветеранам та їхнім родинам отримати кошти для започаткування власного бізнесу, а також програма «Варто» від Українського ветеранського фонду, що забезпечує грантову підтримку підприємств на суму понад 1,8 млрд грн [3].

Такі програми мають не лише економічний, а й соціальний ефект, адже сприяють реінтеграції ветеранів, формуванню нових робочих місць і відновленню довіри до держави як партнера бізнесу.

Поряд із грантовими механізмами важливу роль відіграють пільгові кредитні інструменти, зокрема програма «Доступні кредити 5–7–9%». Вона спрямована на здешевлення позикових коштів для підприємств, що дозволяє розширювати виробництво, оновлювати обладнання, створювати робочі місця та підтримувати експортну діяльність.

У період воєнного стану урядом розширено умови кредитування: аграрії, переробники та представники малого бізнесу можуть отримати позики під знижену ставку, а частину кредитного ризику бере на себе держава. Завдяки цьому підприємства зберігають фінансову стійкість і не втрачати потенціал зростання навіть у складних економічних умовах [1].

За даними Міністерства фінансів України, за час дії воєнного стану в Україні видано 75 968 кредитів на 297,3 млрд грн (у тому числі банками державного сектору – 55 711 кредитів на 149,1 млрд грн) [4].

Також впроваджуються державні гарантії на портфельній основі, що дозволяють підприємствам отримувати кредити навіть без достатньої застави. Держава бере на себе частину ризиків банків, компенсуючи до 80 % вартості позики у разі неповернення.

Для підтримки великих підприємств та інвесторів запроваджено інструменти синдикуваного фінансування та випуску облігацій внутрішньої державної позики, що дозволяє залучати інвестиції в інфраструктурні та

енергетичні проекти, коли зовнішні джерела фінансування обмежені [3].

Водночас, держава застосовує компенсаційні механізми, серед яких:

- часткова компенсація відсоткових ставок за кредитами для аграріїв і виробників;
- державні програми страхування ризиків для експортерів через Експортно-кредитне агентство;
- Фонд розвитку підприємництва, який забезпечує фінансові ресурси для реалізації програм МСБ.

Також важливою стала підтримка релокації бізнесу з тимчасово окупованих територій – підприємства отримують допомогу у пошуку нових виробничих площ, логістичних рішень, доступу до фінансування та пільгових кредитів.

Розвиток внутрішнього ринку капіталу створює альтернативу зовнішнім позикам і зміцнює фінансову незалежність держави.

Попри наявність різних державних і міжнародних програм підтримки бізнесу, багато підприємств стикаються з труднощами при їх використанні. Отримання фінансування часто ускладнене складними процедурами, великою кількістю документів і вимогами банків. Особливо це стосується малого та середнього бізнесу, який не має достатнього досвіду чи ресурсів. До того ж рівень поінформованості про такі інструменти залишається низьким, а бюрократія і ризики знижують мотивацію підприємців подавати заявки [5].

Війна ще більше загострила ці проблеми: високі ризики, пошкоджена інфраструктура й нестабільність обмежують можливості доступу до фінансування. Банки і фонди часто проявляють обережність, особливо в прифронтових регіонах. Тому ефективність програм залежить не лише від обсягу коштів, а й від простоти процедур, адаптації умов до кризових ситуацій і належного інформування бізнесу. Державна фінансова підтримка бізнесу в умовах воєнного стану є необхідною передумовою стабілізації економіки та соціальної системи. Комплексний підхід, поєднання податкових стимулів, грантів, пільгових кредитів та інвестиційних програм, формує основу для відновлення підприємництва, підвищення конкурентоспроможності українських компаній і стимулювання інноваційного розвитку.

У перспективі важливо вдосконалити механізми доступу до фінансування, підвищити прозорість відбору грантоотримувачів, розширити регіональні програми підтримки та залучати приватний сектор до партнерства з державою, що сприятиме формуванню стійкої економіки, здатної ефективно функціонувати навіть у надзвичайних умовах воєнного часу.

Список використаних джерел:

1. Ковтун Т.Ю. Державна фінансова підтримка для стійкості та відновлення бізнесу у воєнний час. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування*. 2022. Том 33 (72) № 6. С. 102–111. URL : <https://doi.org/10.32782/TNU-2663-6468/2022.6/16>. (дата звернення 27.10.2025)

2. Міністерство економіки України. ЄРобота: Гранти від держави на відкриття чи розвитку бізнесу URL : <https://me.gov.ua/documents/detail?lang=uk-ua&id=94321ef8-1418-479c-a69f-f3d0fdb8b977&title=roboata-grantividderzhavinavidkrittiachirozvitokbiznesu> (дата звернення 27.10.2025)

3. Борисова С., Крук О., Балашова О. Підтримка та фінансування підприємницької діяльності в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2024. № 61. URL : <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-107>. (дата звернення 27.10.2025)

4. Міністерство фінансів України. Мінфін: «Доступні кредити 5–7–9%». URL: https://www.mof.gov.ua/uk/news/minfin_zh_chas_dii_voennogo_stanu_pidpriiemtsi_otrimali_75_968_kreditiv_na_29_73_mlr_d_grn_zh_derzhprogramoiu_dostupni_krediti_5-7-9-5094 (дата звернення 27.10.2025)

5. Кропельницька С., Скімов С., Александрович О. Бар'єри та можливості розвитку підприємництва в Україні: у напрямку сталого та стійкого економічного майбутнього. *Журнал Прикарпатського університету імені Василя Стефаника*. 2025. № 12 (2). С. 116-130. Режим доступу: <https://doi.org/10.15330/jpnu.12.2.116-130>. (дата звернення 28.10.2025)

6. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей оподаткування у період дії воєнного стану» від 30 червня 2023 р. № 3219-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/3219-20> (дата звернення 29.10.2025)

7. Закон України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» від 18.01.2025 № 4618-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17#Text>. (дата звернення 28.10.2025).